

Mannen bak TUSSEFLØYTA

— Norske fjellbygder kan bli en «oase», et fristed for økologisk landbruk og et laboratorium for praktisk naturvern! Egil Storbekken gjentar sin gamle tanke fra tidlig på sekstitallet, smatter på innholdet, finner det like godt.

FLD
28/1-95

Denne gangen er det kanskje ingen som drar opp den store gap-skratten eller nøyer seg med et lite håndflir bak lo-votten. Tida er i ferd med å ta Storbekken og ideene hans igjen...

Han står trygt, livs- og bygda-kunstneren i Tolga. 83-åringen er så langt fra noen tussecladd i uttryk-kets negative betydning, og er ikke redd for å stikke fram hodet - igjen. I fjellbygda er han vant til friske vindkast, og Storbekken er ikke den som bøyer unna. Han møter det som måtte komme, enten det er solskinn eller uvær.

— Kampen for Bygde-Norge er ikke vunnet, den må føres igjen og igjen. Verdien må voktes, men ikke skjermes slik at bare de inn-vidde får ta del i dem. Det blir som med folkemusikken: Den må ut av de snevre, lukkede miljøene - må gjøres allmen og tilgjengelig!

Ingen kårkall

Egil Storbekken er høyreist og rak-rygget. Noen kårkall er han så langt fra, selv om datteren Ragnhild nå skal overta det som har vært basis for Storbekkens mange akti- viteter gjennom mer enn 40 år, salgsbua med «bygdekunst» i veg- kanten ved riksveg 30, noen kilo- meter øst for Tolga sentrum.

Storbekken er aktiv som aldri før. Ikke før er hans biografi utgitt, ført i pennen av journalisten og nord-østerdølen Astrid Gynnild, så forbereder musikeren og artisten seg på sin CD-debut!

En gang i løpet av de nærmeste ukene samles sangere, musikere og teknikere i en kirke i Oslo-områ- det. Fremst ved mikrofonen og som det naturlige midtpunkt står Egil Storbekken med tussefløyta i hen- dene. På signal kaster han på det halvlange, hvite håret og setter fløyta for munnen. Ut triller tone- ne, såre og melankolske, men også mektige og berusende. Det er godt, og det er ekte.

Nykomponert

Plata skal inneholde både gammelt og nytt. Nykomposisjonene er klare, og nå skrives arrangementene. Litt hemmelighetfull bekrefter han at joda, her er det bygd videre på det som har vært Egil Storbekkens menneskelige og musikalske styrke gjennom et langt liv - motet til å gå utenom de opptråkkede stiene.

På midten av sekstitallet smeltet han folkemusikktonene sammen med klassisk musikk. Platene med Hindarkvartetten, der Leif Jørgen- sen spilte førstefiolin, Trond Øyen annenfiolin og brødrene Johs. og Levi Hindar bratsj og cello sammen med Storbekkens tussefløyte, ble allemannseie - en av dem gikk i over 30.000 eksemplarer.

Grappa Tolga-tussecladdene had- de elektrisk orgel med i besetning- en. Det var modig i 1968.

Det gode vil leve

Leg har aldri vært redd for nye

ting. Alt som er bra vil overleve, det som er dårlig vil bli borte av seg selv, sier Egil med overbevisende tyngde.

Han er heller ikke redd for det kommersielle, for å lage ting som «selger». Frykter derimot puristene i miljøet - fariseerne som ikke er villige til å godta nyskaping og utvikling, og som bare kan forholde seg til tradisjonen og et detaljert regelverk.

— Dette er mannen som fant ut at seljefløyten måtte lages av plast dersom de skulle holde og gi den riktige tonen. Så viklet han heller litt bark utenpå for ikke å skremme vannet av de reitrende...

— Vet du, jeg tror det må være en slags ledelse, en mening med livet, sier han plutselig. — Jeg skulle bli felespiller, men fela brant opp. Som guttunge vokste jeg opp i et miljø preget av tradisjonsmusikk, og det var lite annet å høre. Så fikk jeg tak i en gammel radio, og den eneste stasjonen som gikk klart inn var Budapest. Der spilte de bare klassisk musikk. Slik ble den inter- essen vekket, Storbekken fant fram til den symfoniske musikken. Tra- disjonsmusikken kom i bakgrun- nen.

«Crossover»

På dårlig nytt norsk heter det «crossover», det som skjer når musikere fra et miljø krysser gren- ser og tar opp «fremmede» instru- menter og andre måter å komponere og spille på.

I Vågå fant Storbekken tusse- fløyta, et instrument som siden er blitt hans fremste og et kjennetegn for mye av hans musikk.

— Mange tror at tussefløyta er et gammelt norsk folkeinstrument, men historien fører faktisk ikke mer enn ca. 150 år tilbake i tid. Muligens kom den til Norge med omvandrende spillemenn, og ble så kopiert av lokale bygdemusikere, sier Storbekken.

Navnet kan kanskje være en omskriving av «tysk fløyte». I Nord-Østerdal var tussefløyta ukjent, men den skal visstnok ha vært brukt på Røros.

Så smeltet interessene sammen: Kjærligheten til barokkmusikken, slik den kom gjennom eteren fra Budapest til fjellbygda Tolga, bidro til å skape en fornyelse av tradi- sjonsmusikken.

Tøtt på naturen

Det var først etter at han ble kjent med tussefløyta, at Egil Storbekken ble bevisst på å komponere. Inspirasjonen fant han i naturen, og med fløyta overførte han inntrykkene og stemningene til musikken.

Han ble også mer bevisst på byg- denes verdier, og på de gamle tra- disjonene som var i ferd med å for- svinne.

— Bygdekultur hadde lavstatus i etterkrigstida Norge, og det var egentlig snakk om å gjenopplive en tradisjon, sier Storbekken nøkternt.

BRYLLUP: Edith og Egil Storbekken på bryllupsdage - hun med brudekrone, han med nykomponert mannsbunad.

TIL VERDENS ENDE: Folkemusikken har brukt Egil Storbekken til de fleste himmelstrøk - her i Quasar.

Han lyttet til eldre mennesker, nøstet inn frådene og fant stadig flere brikker i puslespillet. Gjen- opplevingen av den gamle seter- stevnetradisjonen var en naturlig del av prosessen. I 1952 var 3.000 mennesker til stede ved et lur- og lokkestevne i Nord-Østerdal. Stadig flere engasjerte seg, og det var ikke bare de lokkende budene, de lur- blåsende og seljefløytespillende aktørene som løftet hodene og stir- ret bybefolkningen midt i det «fin- kulturelle» hvitøyct.

I Aulæen

27. februar 1961 vil bli stående som en helt spesiell dag for Egil Stor-

bekken. Den dagen leide han Uni- versitetets aula for egne penger, leide to busser og fraktet spillemenn, lei- karranger og alle andre represen- tanter for den ekte bygdekulturen i Nord-Østerdal til Oslo. Med enorm suksess. 30 år etter sitt første nølen- de møte med storbyen fikk han gjennomslag og aksept for mye av det han hadde arbeidet for og trodd på.

Slik hadde det ikke alltid vært. — Janteløven er ikke mer utbredt i Nord-Østerdal enn andre steder, og jeg har aldri hatt følelsen av å være mobbet. Men det er ikke til å legge skjul på at det ble lettere å få gjennomslag her, etter at jeg

var blitt kjent ute. Iastslar han. Storbekken hadde også et ståsted som dirigent for korps og kor i hjembygda. — Det gjorde det nok vanskeligere for mange å se på meg som en raritet.

Bunad og brudekrone

Mange stusset nok likevel da Egil Storbekken giftet seg med Hamarjenta Edith Florhaug sommeren 1952. At hun med sine 26 år var 13 år yngre enn brudgommen, var så sin sak. Men han stilte i mannsbunad, et resultat av et tidlig «forskningsprosjekt». Hun bar brudekrone oppsporet i Telemark, og var den første «kronbruta» i Tolga på

mer enn 50 år. Organisten Alf Hulbækmo komponerte en egen kronbrurmarsj, den er ikke brukt senere. Men mansbunaden var gjenoppvekket. Storbekken brukte den på turneer og konserter i inn- og utland, og etterhvert tok andre etter. Idag sperrer ingen opp øyene ved synet av en voksen kar i bunad.

Økologisk jordbruk

— Enda rarer synes nok mange det var da vi begynte å eksperimentere med økologisk landbruk, smiler han.

Egil Storbekken var den første praktiske økologen i fjellbygda.

Han hadde magesår, og en svensk lege pekte på nødvendigheten av å legge om kostholdet. Fibertrik mat skulle det være, ikke kjøtt og fisk. Kunstgjødsel var en uting. Eksperimenteringen gjorde ham overbevist, og tidlig på femtitallet snakket Storbekken det økologiske jordbrukets pris til alle som orket å høre på. Det var mange som lo. Og som mente de visste bedre.

— Idag er ikke tanken så fremmed. Jeg tror fortsatt at økologisk jordbruk kan være framtida for fjellbygdene. Det er et stort og voksende marked for økologiske produkter, i ei tid med forsøpling og utarming. Kvaliteten er viktige

TOLGA-TUSSELADDENE: Denne gruppa med noe varierende besetning holdt sammen i 20 år. Vokalist her er Tone Hulbækmo.

enn pris, og i tida som kommer vil stadig flere spørre etter ren og sunn mat. Det kan bli vår nisje, sammen med en turisme som også produserer på fjellbygdas rene og sunne miljø, sier han ivrig.

Ikke redd turismen

Egil Storbekken frykter ikke en turisme som er under kontroll. — Turismen fører mye negativt med seg der den slippes løs. Den må styres innenfor seriøse rammer, men produktet vårt er så ettertraktet at vi har råd til å legge restriksjoner på bruken av det. Turistene vil komme.

Han og Edith har drevet «Bygdakunst»-utsalg ved hjemmet i Tolga siden begynnelsen på femtitallet. Her selges rotekte håndverk, souvenirer som står trygt på norske tradisjoner.

Det gjør også Egil Storbekken. I 1940 sto han så trygt at han i likhet med mange andre i bygde-Hedmark meldte seg inn i Nasjonal Samling. Han fant seg hjemme i NS' politikk, tuftet på bygdekultur, kristendom og nasjonalisme som motvekt mot den internasjonale «bolsjevismen».

Landssvikeren

Han ble dømt til tre og et halvt års fengsel og «tap av allmen tillit i ti år». Somet to og et halvt år. Under krigen var han fylkeskulturleder for Hedmark og Oppland, og var også «nazi-lærer» i Vågå.

Oppgjøret med nazismen tok Egil Storbekken allerede under prosessen i 1946. Han ønsket seg ikke sin NS-fortid, men ga både retten og tilhørerne del i tankene og følelsene som hadde ligget til grunn for beslutningen om å melde seg inn.

50 år etter frigjøringen venter jubileet. Om han gruer seg, er teder for å se folk i øynene.

Idag har jeg et avslappet forhold til det som skjedde. Det er så mange år siden jeg gjorde meg opp en mening, og fant en erkjennelse som tar helt avstand fra nazismen og alt dens vesen.

Ved et vegskille

Da er han mer opptatt av dagens utfordringer. — Jeg løter på mange måter at vi står ved et vegskille. Den ene vegen fører til enda større materialisme, den andre mot en større bevissthet av vår egen plass i den store helheten. Mange er på leting. Trøsten er at når det ser som svartest ut, finner menneskene fram til et ståsted.

Knud Fjeld

*INSTRUMENTET
Tusseløyta er mer enn
nøt annet
instrument
blitt Egil
Storbekken
kjennemerke.*